

HISTORIEK

Nooit eerder waren er zoveel Vermeers bij elkaar te zien

Grote Vermeer-tentoonstelling in Rijksmuseum

Auteur: Redactie · Online: 13 februari 2023 · [Kunstgeschiedenis](#) / [Museumnieuws](#) · 4 minuten leestijd ·

Tentoonstelling Vermeer. Foto: Rijksmuseum/ Henk Wildschut

Het zal weinig mensen zijn ontgaan dat in het Rijksmuseum vorige week een grote Johannes Vermeer-tentoonstelling de deuren opende. Inmiddels zijn er al ruim 200.000 tickets verkocht. De verkoop is tijdelijk zelfs stilgelegd. De massale aandacht is niet zo verwonderlijk. Nooit eerder waren er namelijk zoveel werken van Vermeer bij elkaar te zien.

Het is bijna dertig jaar geleden dat in Nederland voor het laatst een grote tentoonstelling over Vermeer was te zien. Deze tentoonstelling in het Mauritshuis vond plaats in 1996. Destijds werden tweeëntwintig schilderijen van de zeventiende-eeuwse Delftse meester bijeengebracht en vonden 450.000 bezoekers hun weg naar het museum. Het is daarmee nog altijd de best bezochte tentoonstelling in de geschiedenis van het Haagse museum.

28 werken

Het Rijksmuseum in Amsterdam wijdt voor het eerst in zijn geschiedenis een overzichtstentoonstelling aan de zeventiende-eeuwse meester. In de eigen collectie heeft het museum zelf vier werken van Vermeer, waaronder het *Melkmeisje* en *Het Straatje*. Voor de tentoonstelling heeft het museum in totaal achtentwintig werken bijeen weten te brengen. Zeven schilderijen daarvan zijn sinds ruim twee eeuwen voor de allereerste keer in Nederland te zien.

De zeven werken die eeuwenlang niet eerder in Nederland waren te zien:

- Brieflezend meisje aan het venster (Gemäldegalerie Alte Meister, Dresden)
- De koppelaarster (Gemäldegalerie Alte Meister, Dresden)
- Onderbreking van de muziek (The Frick Collection, New York)
- Dame en dienstmeid (The Frick Collection, New York)
- Het glas wijn (Gemäldegalerie, Berlijn)
- Luitspeelster (The Metropolitan, New York)
- Jonge vrouw aan het virginaal (The Leiden Collection, New York)

Tentoonstelling Vermeer. Foto: Rijksmuseum/ Henk Wildschut

Dat het Rijksmuseum zoveel werken van Vermeer bijeen heeft weten te brengen mag gerust een prestatie genoemd worden. Voor alle bruikleen gevende musea geldt namelijk dat de schilderijen van Vermeer tot de topstukken uit de collectie worden gerekend. Om die reden worden ze vrijwel nooit uitgeleend. Bijzonder is dus ook dat ook *Meisje met de parel*,

Thema's

De werken van Vermeer worden gepresenteerd in alle tien de zalen van de Philipsvleugel. Aan de hand van elf thema's wil het museum bezoekers meer inzicht bieden in het werk van Vermeer. Zo komen onder andere zijn vroege ambities, de eerste interieurs, de balans tussen buiten- en binnenwereld, de brieven, de muzikale verleiding, zijn blik op de wereld en innerlijke waarden aan bod.

Rondleiding door de Vermeertentoonstelling:

In aanloop naar de tentoonstelling is uitgebreid onderzoek gedaan naar de Delftse kunstenaar. Dit heeft nieuwe inzichten opgeleverd over onder andere zijn maatschappelijke positie, zijn contacten met kunstenaars en andere mensen uit zijn omgeving, en de invloed van zijn geloof op zijn werk.

Katholieke invloed

Recent kunsthistorisch onderzoek wierp bijvoorbeeld nieuw licht op de invloed van de katholieke jezuïetenorde in Delft op de van oorsprong protestantse Vermeer. Volgens onderzoekers was die invloed groter dan tot nu toe werd aangenomen. Het Rijksmuseum:

“Het onderzoek maakt onder meer aannemelijk dat Vermeer via de jezuïeten in aanraking kwam met de camera obscura, een instrument waarmee een voorstelling op een wand of scherm kon worden geprojecteerd waarna deze kon worden bestudeerd.”

Tentoonstelling Vermeer. Foto: Rijksmuseum/ Henk Wildschut

Uit de inventaris na zijn dood blijkt dat Vermeer thuis een katholiek huishouden nastreefde. In het huis waar hij met zijn katholieke vrouw, schoonmoeder en talrijke kinderen woonde, bevond zich een kamer met aan de muur een groot schilderij met de kruisiging van Christus en daarnaast een schilderij met de Heilige Veronica met de zweetdoek van Christus. Vermeer woonde met zijn gezin aan de Oude Langendijk in de Delftse wijk Papenhoek. De vijftien kinderen, waarvan er vier al vroeg overleden, werden allemaal katholiek opgevoed. Onder hen waren een Franciscus en een Ignatius, genoemd naar de stichter van de jezuïeten, Ignatius van Loyola.

Technisch onderzoek

Het Rijksmuseum heeft verder, in samenwerking met het Mauritshuis en de Universiteit van Antwerpen, uitgebreid technisch onderzoek verricht naar de zeven schilderijen van Vermeer in Nederlands bezit. Hierdoor heeft men meer inzicht gekregen in de werkwijze van Vermeer, zijn artistieke keuzes en zoektocht naar de perfecte compositie. In aanloop naar de tentoonstelling ontdekte men bijvoorbeeld dat de kunstenaar oorspronkelijk een rek met kannen achter het beroemde melkmeisje schilderde en ook slaagde men er voor het eerst in een zwarte onderschets zichtbaar te maken.

Brieflezend meisje bij het venster. Johannes Vermeer, ca. 1657-58, olieverf op doek, Gemäldegalerie Alte Meister, Dresden

Publicities

Bij de tentoonstelling in Amsterdam verschijnt een catalogus, kortweg getiteld Vermeer. Een tweede publicatie, Johannes Vermeer. Geloof, licht en reflectie, draait specifiek om het onderzoek naar de invloed van de jezuïetenorde op het werk van de kunstenaar.

Historiek	February 13, 2023	
------------------	--------------------------	--

Never before have so many Vermeers been on display together. The great Vermeer exhibition in the Rijksmuseum.

Few people will have missed that the great Johannes Vermeer exhibition opened its doors in the Rijksmuseum last week. More than 200,000 tickets have already been sold. Sales have even been temporarily halted. The massive attention is not that surprising. After all, never before have so many of Vermeer's paintings been on display together.

It has been nearly thirty years since the last great exhibition on Vermeer was shown in the Netherlands. This exhibition at the Mauritshuis took place in 1996. At the time, twenty-two paintings by the seventeenth-century Delft master were brought together, and 450,000 visitors found their way to the museum. It is therefore still the most visited exhibition in the history of the museum in The Hague.

28 pieces

The Rijksmuseum in Amsterdam is devoting a retrospective exhibition to the seventeenth-century master for the first time in its history. The museum has four of Vermeer's paintings in its collection, including *The Milkmaid* and *The Little Street*. The museum has managed to bring together a total of twenty-eight pieces for the exhibition. Seven of these paintings have been on display in the Netherlands for the very first time for more than two centuries.

The seven works that have not been on display in the Netherlands for centuries:

- *Girl Reading a Letter at an Open Window* (Gemäldegalerie Alte Meister (Old Masters Picture Gallery), Dresden)
- *The Matchmaker* (Gemäldegalerie Alte Meister (Old Masters Picture Gallery), Dresden)
- *Girl Interrupted at Her Music* (The Frick Collection, New York)
- *Lady and Maid* (The Frick Collection, New York)
- *The Glass of Wine* (Gemäldegalerie (Picture Gallery), Berlin)
- *Lute Player* (The Metropolitan, New York)
- *Young Woman Seated at a Virginal* (The Leiden Collection, New York)

That the Rijksmuseum has brought together so many of Vermeer's paintings can safely be called an achievement. After all, for all the loaning museums, Vermeer's paintings are among the top pieces in the collection. For this reason, they are rarely loaned out. So, it is also extraordinary that *Girl with a Pearl Earring*.

Themes

Vermeer's paintings are presented in all ten rooms of the Philips Wing. Using eleven themes, the museum aims to offer visitors a better understanding of Vermeer's art. These include his

early ambitions, first interiors, the balance between the outside and inside world, the letters, the musical enticements, his view of the world, and his inner values.

In the run-up to the exhibition, extensive research had been done into the Delft artist. This has yielded new insights into, among others, his social position, his contacts with artists and other people from his environment, and the influence of his faith on his work.

Catholic influence

For example, recent historical art research shed new light on the influence of the Catholic Jesuit order in Delft on the originally Protestant Vermeer. According to researchers, this influence was more significant than previously assumed. The Rijksmuseum:

“The research makes it plausible, among others, that Vermeer was introduced to the camera obscura through the Jesuits, an instrument that allowed a representation to be projected onto a wall or screen after which it could be studied.”

The inventory after his death shows that Vermeer pursued a Catholic household at home. In the house where he lived with his Catholic wife, mother-in-law, and numerous children, there was a room with a large painting on the wall depicting the crucifixion of Christ and, next to it, a painting depicting Saint Veronica with the sweat cloth of Christ. Vermeer lived with his family at the Oude Langendijk in the Papenhoek district of Delft. The fifteen children, four of whom died in infancy, were all raised Catholic. Among them were a Francis and an Ignatius, named after the founder of the Jesuits, Ignatius of Loyola.

Technical research

In collaboration with the Mauritshuis and the University of Antwerp, the Rijksmuseum has also conducted extensive technical research on the seven Vermeer paintings in Dutch possession. This provided greater insight into Vermeer’s working methods, his artistic choices, and his search for the perfect composition. In the run-up to the exhibition, it was discovered, for example, that the artist originally painted a rack of jugs behind the famous milkmaid and that they also succeeded in making the black sketch visible for the first time.

Publications

A catalog, simply titled Vermeer, will be published to accompany the exhibition in Amsterdam. A second publication, Johannes Vermeer. Faith, Light and Reflection specifically revolve around the research into the influence of the Jesuit order on the artist’s work.